

Powstanie i rozwój wydawanego od 50 lat czasopisma *Reumatologia*. Fakty i ludzie

*Genesis and development of the journal Reumatologia published for 50 years.
Facts and people*

Stanisław Luft

Elementami tworzącymi każdą dziedzinę medycyny są kapitał zgromadzonej wiedzy lekarskiej oraz zespół ludzi – przede wszystkim lekarzy – wykorzystujących tę wiedzę w praktyce. Wiedza lekarska stale się rozwija i wzbogaca, co koreluje ze wzrostem poziomu wykształcenia i doświadczenia lekarzy. Wyrazem i jednocześnie warunkiem tych dwóch aspektów rozwoju jest tworzenie i systematyczne gromadzenie piśmiennictwa naukowego oraz korzystanie z piśmiennictwa światowego.

Rozwój reumatologii jako wyodrębnionej specjalności klinicznej rozpoczął się w Polsce w latach powojennych. Krokiem milowym w tym zakresie było powołanie w marcu 1951 r. Instytutu Reumatologii w Warszawie, chociaż nie można przemilczeć, że poprzedzone to było pewnymi zmierzającymi już w tym kierunku działaniami, czyli: wydzieleniem Oddziałów Reumatologicznych w Klinikach Chorób Wewnętrznych w Gdańsku i w Krakowie, mianowaniem Oddziału Reumatologicznego w Cieplicach Śląskich filią tworzącego się Instytutu Reumatologii i wreszcie powołaniem w 1948 r. Państwowego Instytutu Reumatologicznego w Warszawie jako „poprzednika” Instytutu Reumatologii.

W ramach działalności tych klinicznych placówek reumatologicznych, a zwłaszcza z inicjatywy ich kierowników (przede wszystkim prof. dr med. Eleonory Reicher i dr. med. Włodzimierza Brühla) powstało kilka nieciągłych wydawnictw z zakresu reumatologii, a mianowicie: *Zeszyty Reumatologiczne Polskiego Archiwum Medycyny Wewnętrznej* (w latach 1954–1957), *Postępy Reumatologii* – wydawane przez PZWL w latach 1954–1957 (w sumie 3 tomy), a następnie przez CMKP w latach 1975–1982 (w sumie 5 tomów) i wreszcie *Reumatologia Polska* (PZWL), której 5 tomów ukazało się w latach 1959–1962.

W 1963 r. nadszedł czas na stworzenie czasopisma – kwartalnika *Reumatologia* – a więc regularnego wydawnictwa periodycznego, będącego organem Instytutu Reumatologii i Polskiego Towarzystwa Reumatologicznego. Było to dziełem dr. med. Włodzimierza Brühla, lekarza zaangażowanego od lat w pracę kliniczną w dziedzinie reumatologii oraz w działalność redakcyjną i wydawniczą w Państwowym Zakładzie Wydawnictw Lekarskich. Sens tego przedsięwzięcia scharakteryzował on w „Słowie wstępnym” do pierwszego zeszytu, jako twórca i pierwszy redaktor naczelny, w następujący sposób: *Pierwszy zeszyt kwartalnika „Reumatologia” stanowi zapoczątkowanie polskiego wydawnictwa periodycznego, poświęconego zagadnieniu chorób reumatycznych i schorzeń narządu ruchu. „Reumatologia” stanowi w zasadzie kontynuację nieperiodycznego wydawnictwa książkowego „Reumatologia Polska”, którego ostatni, V tom ukazał się w roku 1962. Jednakże forma czasopisma stanowi niewątpliwie świadectwo przejścia na wyższy szczebel działalności: z jednej strony stwarza ona warunki pozwalające na zaznajomienie, za pośrednictwem „Index Medicus” i innych tego rodzaju wydawnictw bibliograficznych, lekarzy i naukowców całego świata z dorobkiem polskim w dziedzinie reumatologii. Z drugiej strony kwartalnik umożliwia znacznie szybsze ogłoszenie prac, co w dobie szybkiego postępu nauki stanowi warunek sine qua non aktualności ogłoszonego drukiem dorobku naukowego. Podstawę wydawnictwa będą stanowić prace oryginalne. Obok tego będą ukazywać się prace przeglądowe, pozwalające szerszemu gronu czytelników zapoznać się z aktualnym stanem wiedzy dotyczącej poszczególnych węzłowych zagadnień. Obok prac autorów polskich będziemy drukować prace zaprzyjaźnionych lub współpracujących z nami autorów zagranicznych. Ogłaszać też będziemy aktualne komunikaty,*

Adres do korespondencji:

prof. dr hab. med. Stanisław Luft, Instytut Reumatologii, ul. Spartańska 1, 02-637 Warszawa

Praca wpłynęła: 8.04.2013 r.

sprawozdania ze zjazdów i konferencji naukowych i zagranicznych, recenzje z książek itd.

Jednocześnie dr W. Brühl nie zrezygnował z dalszego wewnętrznego wydawania co kwartał *Reumatologicznego Biuletynu Informacyjnego*, który zawierał streszczenia prac, głównie zagranicznych, z zakresu reumatologii (w sumie 58 zeszytów w latach 1961–1975).

Po odejściu prof. W. Brühla na emeryturę w 1990 r. następnymi redaktorami naczelnymi *Reumatologii* byli: prof. dr hab. med. Stanisław Luft (1991–1994), prof. dr hab. med. Jacek Pazdur (1994–2010), a od 2010 r. do dzisiaj – prof. dr hab. med. Anna Jędryka-Góral.

Funkcję zastępców redaktora naczelnego (sekretarzy) pełnili: dr med. Zygmunt Łazowski (1963–1964), dr med. Stanisław Luft (1965–1977 i 1979–1980), dr med. Jacek Pazdur (1978 i 1981–1993), dr med. Ewa Jesień-Dudzińska (1994–1998), dr med. Paula Śliwińska-Stańczyk (1998–2010), lek. Maria Maślińska (2010 – nadal).

Redaktorami prowadzącymi, tj. pełniącymi funkcje sekretarsko-administracyjne i wykonującymi adiustację tekstów, były panie: Krystyna Vetesco (1963–1992) i mgr Irena Lisiewska (od 1993, sekretarz redakcji: 1994 – nadal). Trudno przecenić wielokierunkową pracę sekre-

tarską tych osób. Po latach panie te wciągały się nie tylko w sprawy formalno-administracyjne i redakcyjne, lecz także w merytoryczne problemy tekstów reumatologicznych, stając się partnerkami do merytorycznej i krytycznej rozmowy na tematy reumatologiczne. Zastępuje również na pamięć fakt, że inicjatorką „ubarwienia” szarej początkowo okładki czasopisma była pani Krystyna Vetesco, żona malarza, sama obdarzona wrażliwością estetyczną.

Istotną rolę konsultacyjną w pracy Redakcji odgrywali członkowie Ścisłego Komitetu Redakcyjnego i Kolegium Redakcyjnego. Oba te zespoły redakcyjne zostały w 1993 r. połączone, tworząc Radę Programową. Dalsze jej przekształcenie w 2011 r. – związane z intensyfikacją współpracy międzynarodowej – polegało na utworzeniu Międzynarodowej Rady Programowej oraz zespołu Recenzentów Zewnętrznych. Ponadto od 2012 r. grono redakcyjne zostało poszerzone o osoby: redaktora statystycznego (p. Małgorzata Misztal) i redaktorów językowych (p. Monika Ślusarska i p. Richard Ashcroft).

Mówiąc o dziejach *Reumatologii*, nie sposób pominąć oficyn wydawniczych, które ją wydawały. Od chwili powstania (tj. od 1963 r.) do 1993 r. czasopismo nasze było

Ryc. 1. Szata graficzna czasopisma zmieniająca się w latach.

Ryc. 2. Szata graficzna czasopisma urozmaicona przy okazji zeszytów okolicznościowych.

wydawane przez Państwowy Zakład Wydawnictw Lekarskich. Od 1993 r. wydawcą stał się Instytut Reumatologii, który zlecał wykonanie publikacji firmie Borgis.

Od 2005 r. *Reumatologię* wydaje na zlecenie Instytutu Wydawnictwo *Termedia* z Poznania. Z tym formalno-urzędowym zdarzeniem wiążą się dwa istotne fakty: *Reumatologia* przestała być kwartalnikiem, stała się dwumiesięcznikiem, zmieniła się także szata graficzna i zwiększył format. Można by powiedzieć kolokwialnie, że stała się „częstsza”, zewnętrznie ładniejsza i większa. Jeśli chodzi o szatę graficzną, to nie można zapomnieć, że w jej historii zmieniała się ona „na lepsze” kilkakrotnie (w latach 1965, 1973, 1975, 1992 i 2005) (ryc. 1), a zeszytom okolicznościowym nadawano szczególnie urozmaiconą grafikę (1994, 1996, 2004, 2013) (ryc. 2).

Poza regularnie ukazującymi się zeszytami periodyku wydawane są suplementy zawierające m.in. standardy diagnostyczno-terapeutyczne w najczęstszych chorobach reumatycznych oraz rozprawy habilitacyjne.

W toku swego istnienia *Reumatologia* stara się być coraz bardziej zrozumiała dla czytelników zagranicznych. Początkowo polegało to tylko na zamieszczaniu streszczeń prac w języku angielskim, ale nastąpił dalszy rozwój: obecnie niektóre prace publikowane są w wersji polskiej i angielskiej (na sąsiednich szpaltach) albo wyłącznie po angielsku (wszystkie artykuły oryginalne). Wyrazem współpracy z placówkami zagranicznymi jest również fakt, że obecnie w składzie 31-osobowej Międzynarodowej Rady Programowej czasopisma połowę stanowią profesjonalści z zagranicy. *Reumatologia* jest dostępna on-line dla szerokiego grona Czytelników. W epoce globalizacji czas, prze-

strzeń i język coraz mniej ograniczają rozwój różnych dziedzin życia. Dotyczy to także – a może przede wszystkim – rozwoju wiedzy.

Rozwój *Reumatologii* ma nie tylko aspekt merytoryczny, jakościowy, lecz także ilościowy: nakład czasopisma, który początkowo wynosił 1000 egzemplarzy, wzrósł do 2500. Poza tym *Reumatologia* jest indeksowana w bazach: EMBASE, SCOPUS, ProQuest, Index Copernicus, DOAJ oraz przez MNiSW.

Pojęcie „rozwoju” zawarte w tytule tego tekstu i przywołane w jego zakończeniu niech będzie zasadą dalszego funkcjonowania naszej *Reumatologii*, naszej – jak dotychczas – „pięćdziesiątki”.

Jako autor powyższego tekstu wyrażam podziękowanie Pani Teresie Firek z Biblioteki Naukowej Instytutu Reumatologii za dokonanie i przekazanie mi wyboru dokumentacji dotyczącej historii czasopisma Reumatologia.